

DONELAIČIO ŽEMĖ

LEIDŽIA
KRISTIJONO DONELAIČIO
DRAUGIJA
Laikraštis įsteigtas 1992 m.

2011 m.
spalis,
lapkritis, gruodis
Nr. 2 (204)

Klaipėdiečiai – pirmieji

Klaipėdos universitete surengta tarptautinė konferencija „KRISTIJONO DONELAIČIO EPOCHOS KULTŪRINĖS INOVACIJOS“ – pirmoji vykdoma programa „Kristijonui Donelaičiui – 300“. Jos organizatorius Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas. Konferencijos rengimu rūpinosi organizacinis komitetas, vadovaujamas šio instituto direktorės doc. dr. Silvos Pocytės.

Konferencijos programos preambulėje primenama, kad pirmoji Kristijono Donelaičio gimimo šimtmečio sukaktis 1814 m. Prūsijos karalystėje nesulaukė dėmesio – poeto „Metai“ dienos šviesą išvydo Königsbergo/Karaliaučiaus universiteto profesorius, teologas, Lietuvių kalbos seminaro vadovas Martyno Liudviko Rėzos dėka tik 1818 m. Karaliaučiuje.

Artėjant antrojo šimtmečio sukakčiai 1914 m. poetas jau buvo žinomas bei vertinamas Vokietijoje, Europoje ir Didžiojoje Lietuvoje kaip pirmojo lietuvių kalba parašyto grožinės literatūros kūrinio autorius. Lietuvinkai ir Rytų Prūsijos vokiečiai, kečindami pagerbti poeta, nutarė ant Rambynų kalno pastatyti paminklą, bet sutrukdė prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas.

Minėti trečiąjį Kristijono Donelaičio gi-

Dail. Romano Borisovo akvarelė

mimo šimtmetį 2014 metais ruošiamasi pagal iš anksto sudarytą Valstybinę programą, kurios vienas renginių, skirtų būsimam jubiliejui, ir yra ši konferencija.

Konferencijos programa – imponuojanti, visi pranešimai reikšmingi ir įdomūs. Išvardyti tekstus, kurie patiktų visiems skaitytojams, sunku. Tikriausiai su įdomumu daugumos būtų skaitomi klaipėdiečių doc. dr. Nijolės Strakauskaitės **Prūsų Lietuva istorijos kontrastų fone XVIII-XIX a.** ir doc. dr. Arūno Baublio **K. Donelaičio epochos dvasiniai ir politiniai iššūkiai**, vilniečio dr. Vasilijaus Safronovo **Tarp konflikto ir suartėjimo: Donelaičio simbolio aktualizavimas XIX a. pab. – XX a. pab. Klaipėdos krašte**, dr. Alinos Kuzborskos iš Olsztyno **Kristijono Donelaičio kūrybos europietiškos ištakos**, prof. dr. Bernhart Jähniig iš Berlyno **Zalcburgiečių emigrantų ištrėmimas, jų priėmimas ir apgyvendinimas Prūsijoje** pranešimai ir tai tik dalis jų.

Tačiau gaila, kad šie tekstai nepasieks plačiosios visuomenės, o sudėti į gražų n-tąjį Klaipėdos universiteto darbų tomą atguls lentynose – bus žinomi ir prieinami tik šiaja tematika besidominčiai akademi- nei bendruomenei.

DŽ

Dail. Gustav Dore (1832-1883)

Pakilo kaip stebuklinga paukštė

Lietuva prie Baltijos ir Pasaulyje

Lietuva šiomet mini ne tik Laisvės gynimo ir didžiųjų netekčių atminimo metus, bet ir diplomatinį santykių atkūrimo dvidešimtmetį, kai mūsų valstybė vėl savąjį vardą įrašė pasaulio žemėlapyje

Lietuva mini diplomatinį santykių, kurie nutrūko 1940 m. Sovietijai okupavus šalį, atkūrimo 20-metį. Jau vykstant Antrajam pasauliniam karui Baltijos šalių aneksija mažai ką šokiravo, bet ne visos šalys su tuo susitaikė ir pirmiausia JAV, pareiškusi: „Šiomis dienomis baigiasi kryptingas procesas, kuriuo trijų mažų Pabaltijo respublikų – Estijos, Latvijos, ir Lietuvos nepriklausomybė ir teritorinis neliečiamumas buvo sunaikintas vieno iš galingųjų kaimynų [...]. Mes taip pat prieštaraujame svetimos, nors ir labai galingos valstybės kišimuisi į kitos, nors ir labai silpnos valstybės vidaus reikalus [...]. Jungtinės Valstijos niekada neatsižadės šių principų, nes amerikiečiai įsitikinę, kad, jeigu šis nusistatymas neišgalios santykiuose tarp tautų, tai ir proto, teisingumo bei teisės viešpatavimas, kitaip tariant, pats šių laikų civilizacijos pagrindas negalės būti išsaugotas“. Be to, amerikiečiai nurodė, kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos diplomatinės ir konsulinės įstaigos galės tęsti savo veiklą. Tai teikė vilčių lietuviams savojoje šalyje ir lietuviškajai išeivijai po karo nusikratyti sovietų jungo. Iš 43

užsienio valstybių, palaikiusių su Lietuva diplomatinį santykius, 28 vienaip ar kitaip pareiškė nepripažįstančios Lietuvos aneksijos. Tai buvo svari moralinė parama kovojantiems prieš Lietuvos okupaciją.

Dar tų pačių 1940-ųjų metų pradžioje suvokus, jog gresia okupacija, imta ruošti: LR užsienio reikalų ministras J. Urbšys Lietuvos diplomatinės tarnybos užsienyje vadovu paskyrė Romoje rezidavusį nepaprastąjį ir įgaliojimą ministrą S. Lozoraitį. Jo vadovaujami Lietuvos diplomatai po šalies aneksijos nepakluso Maskvos sudarytos taip vadinamos „Liaudies vyriausybės“ nurodymui sugrįžti. Įteikė protesto notas šalių vyriausybėms, kuriose rezidavo, jose liko kaip vieninteliai legalūs Lietuvos pareigūnai ir pagal galimybes tęsė savosios šalies atstovavimą. Jie net sunkiausiomis sąlygomis ir, atrodo, beviltiškiausiais metais kėlė Lietuvos laisvės bylą į tarptautinę plotmę bei nenuleisdami Trispalvės ištikimai tarnavo, kol nepriklausomybę atgavusi Tėvynė ėmėsi atkurti diplomatinį santykius.

Nukelta į 2 psl.

Betliejaus žvaigždės
šviesa telydi mūsų būtį
ir darbus

„Donelaičio žemės“ leidėjai

Lietuva prie Baltijos
ir Pasaulyje

Pakilo kaip stebuklinga paukštė

Atkelta iš 1 psl.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę Kovo 11-osios aktu ir sudarius vyriausybę, pirmuoju užsienio reikalų ministru paskirtas A.Saudargas, kuris su pirmaisiais ministerijos pareigūnais ėmėsi šalies atstovavimo užsienyje darbų. Panašiai kaip 1940 m. kilus nepriklausomybės grėsmėi S.Lozoraičiui pavesta užsienyje vadovauti Lietuvos diplomatiniam korpusui, taip 1991 m. sausio pradžioje iškilus sovietinės agresijos pavojui, Lietuvos

Naujausių laikų Lietuvos diplomatinės pasiekimai milžiniški: po ilgų vergovės metų įgyvendinti pirmą kartą svarbiausi strateginiai tikslai, Lietuva priimta į NATO ir Europos Sąjungą. Tai pasiekta atmetus komunistinės nomenklatūros brukamą „žingsnis po žingsnio“ pražūtingą dėsimo politiką, bet laikantis Sąjūdžio ryžtingos nuostatos „nepriklausomybė dabar“, kurią ėmėsi įgyvendinti prof. Vytauto Landsbergio vadovaujama Lietuvos Res-

erio fonde Berlyne surengė diplomatinę santykių tarp Baltijos šalių ir Vokietijos atnaujinimo dvidešimtmečio minėjimą. Jame dalyvavo svečiai iš Latvijos bei Estijos, buvo pakviesti Vokietijos valstybinių ir akademinė institucijų bei Lietuvių bendruomenės Vokietijoje atstovai. Renginyje dalyvavęs prof. Landsbergis pasidalino savo prisiminimais apie dvidešimties metų senumo įvykius. Diskusijoje apie Baltijos šalių ir Vokietijos ben-

Vytautas
Landsbergis ir
George Herbert
Walker Bush
(senasis)

Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo pirmininkas V.Landsbergis A.Saudargui buvo suteikęs įgaliojimus ir išsiuntęs iš šalies, kad jis, jeigu okupuotas sunaikintų teisėtą Lietuvos valdžią, sudarytų Lietuvos vyriausybę užsienyje. Ačiū Dievui, to neprireikė.

Būtina pabrėžti, jog dar su Sąjūdžio pradėta formuoti naujausių laikų Lietuvos diplomacija. „Daug kas [...] turėjo visokių progų susitikti su svarbiais kitų šalių politikais ir kalbėti Lietuvos vardu [...]“. Mes kalbėdavome Sąjūdžio vardu – ir tai buvo Lietuvos vardas“, – prisimena prof. Vytautas Landsbergis.

Ta proga būtina prisiminti, kaip buvo panaikinta Lietuvos diplomatinė atstovybė Vokietijoje.

Vokietijos Federacinės Respublikos užsienio reikalų ministerijos archyve saugomas dokumentas, kurį po karo tikriausiai pirmą kartą neseniai palietė Lietuvos diplomato rankos. Raštas išspausdintas dar ant nepriklausomos Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos blanko su vandens ženklais, kurį skaitant turbūt ne vienam suspurdėtų širdis. Jame rašoma: „... ryšium su Lietuvos Socialistinių Tarybų Respublikos įėjimu į Socialistinių Tarybų Respublikų Sąjungą Lietuvos Pasiuntinybė Berlyne ir visi Lietuvos Konsulatai Vokietijoje nuo š.m. rugpjūčio mėn. 8 d. likviduoti“. Ši „Liaudies vyriausybės“ pranešimą, adresuotą „Jo Ekscelencijai Ponui Dr. Erich Zechlin, Vokietij-

publikos Aukščiausioji Taryba – Atkuriamasis Seimas. Sveikintina, kad tuomet nustatytą Lietuvos užsienio politikos ir diplomatinės veiklos kryptį laikyti pakako išminties vėlesniems Seimams ir valstybės vadovams.

Šiais metais daugelyje šalių vyksta atkurtų su Lietuva 1990-1991 metais diplomatinę santykių sukakties minėjimai, lankomi Tėvynės nepriklausomybės nesulaukusiu ir svetimos žemės besiilsinčių mūsų diplomatų kapai. Amžina garbė Jiems!

Lapkričio pradžioje ir Lietuvos Respublikos ambasada Berlyne kartu su Latvijos bei Estijos ambasadamis Konrado-Adenau-

jos Nepaprastajam Pasiuntiniui ir Įgaliojamam Ministeriui Kaune“, prašoma perduoti Vokietijos vyriausybei. Raštą pasirašė užkietėjęs komunistas Pijus Glovackas, save tituluodamas „Užsienio Reikalų Ministeriu“, nors buvo tik ministerijos generalinis sekretorius.

Vokietija, susisaisčiusi su sovietais Molotovo-Ribbentropo paktu, gavusi raštą ragino ambasadorių Kazį Škirpą greičiau perduoti atstovybę sovietų ambasadai. Tad 1940 m. rugpjūčio 14 d. Lietuvos pasiuntinybės personalas, iškėlęs trispalvę su juodu kaspiniu, išėjo iš ambasados Berlyne ir prie jos nusifotografavo...

Minimas dokumentas parašytas rytojaus dieną, klusniai, kaip ir dera marionetėms, gavus rugpjūčio 7 d. Molotovo nurodymą uždaryti Baltijos šalių diplomatinės tarnybas užsienyje, o jų vi-

dradarbiavimą jis pabrėžė Vokietijos kanclerio H. Kohl nuopelną, kai jis 1990 metais savo kalboje pasmerkė Molotovo-Ribbentropo paktą, o jo padarinis pavadino niekiniais. Profesorius taip pat priminė, kad tuometinis Berlyno meras W. Momper, kalbėdamas apie LR ambasados sklypą Berlyne, sakė, jog buvusios LR ambasados turtas tebepriskaito Lietuvai. Taip pripažintas Lietuvos valstybingumo tęstinumas anksčiau, nei Vokietija oficialiai atnaujino diplomatinę santykius su Lietuva, Latvija ir Estija 1991 metų rugpjūčio 28 d.

siems pareigūnams sugrįžti.

Dar liepos 6 d. buvo išsiųstos telegramos diplomatams „dėl tarnybinių reikalų greitai atvykti į Kauną“, bet šie nepakluso. Taip žlugo komunistų klastingas planas, kurį koordinavo tas pats P.Glovackas, vienu mostu sunaikinti grįžusius diplomatus ir likviduoti sovietų nekontroliuojamą Lietuvos diplomatinę tarnybą užsienyje – svarbų valstybingumo simbolį.

Beje, patį Glovacką ištiko apgailėtinas galas. Prasidėjus karui žuvo skuosdamas, pasak P.Cvirkos, į „motiną Rusiją“.

Steponas Lukoševičius

Ruošiant straipsnį naudotasi LR užsienio reikalų ministerijos, LR ambasados Berlyne bei kitų šaltinių informacija.

Vydūno išminties šviesoje

Vacys Bagdonavičius

Sveikindami Vydūno draugijos garbės pirminką dr. Vacį Bagdonavičių 70-mečio proga, spausdiname filosofo kalbos, pasakytos jam skirtame vakare, fragmentus

Vydūno idėjų sklaida, jo atminimo įprasminimu besirūpinanti Vydūno draugija šiais metais turėtų minėti dvi apvalias sukaktis – šimtmetį, kai pasirodė tautai labai reikšmingas mąstytojo traktatas „Mūsų uždavinys“, ir 20 metų, kai į gimtąją Mažosios Lietuvos žemę prie šventojo Rambynų parvežti jo palaikai. Šios dvi reikšmingos sukaktys žymi ne vien praeitiną nugrimzdusius tautos dvasinio gyvenimo faktus, bet daugiau tai, jog šie faktai įsakmiai mums primena, į ką šiandien turėtume ypatingai susitelkti dėmesį jau daugiau kaip 20 metų žengdami nepriklausomybės keliu. Prieš 100 metų tauta dar tik veržėsi pirmosios nepriklausomybės link. Vydūnas jau tada bene labiausiai iš visų buvo susirūpinęs, kam šiame pasaulyje reikalinga tauta, kokia jos būties prasmė ir kam jai reikia savosios valstybės. Traktatu „Mūsų uždavinys“ mąstytojas parodė, jog tauta reikalinga tam, kad padėtų žmogui tapti tikru žmogumi, dvasiškai laisvėti ir stiprėti, būti ne tik egzistuojančia, bet ir kuriančia asmenybe. O valstybė būtina tam, kad sudarytų kuo palankiausias socialines, politines ir kultūrinės prielaidas stiprėjimui tautos, kuri galėtų kuo geriausiai atlikti Aukščiausiojo skirtą uždavinį – esmingai prisidėti prie visos žmonijos dvasinio šviesėjimo.

Žmoniškumo svarbą nuolat primenantis Vydūno balsas tiek einant į nepriklausomybę, tiek per jos pirmąjį dvidešimtmetį buvo girdimas, tačiau įsiklausyta į jį ne itin atidžiai. Neišgirstas ir mąstytojo perspėjimas, kad tautai būtina siekti vidinės, dvasinės, laisvės, be kurios galima prarasti ir „gyvenimo paviršiaus dalykų laisvę“, t.y. politinę nepriklausomybę. Žvelgiant į šiandienos gyvenimą, [...] labai norisi, kad bent šį kartą būtų išgirstas vydūniškosios išminties balsas, nuolat mus klausiantis, kam esame laisvi, ar prasmingai tą laisvę naudojame, ar, užuot kilę aukštyn, nesiritame žemyn, ar nejauciame, kad pernelyg trapi mūsų išorinė laisvė, kuri gaubia tik vegetuojančią mūsų dvasios galią. Tad artėjant antrosios nepriklausomybės dvidešimtmečiui, Vydūno draugija pakartotinai [...] išleido jau šimtmečio senumo traktatą „Mūsų uždavinys“. Šitas Draugijos poelgis pasako, kodėl ji susikūrė ir kokia jos veiklos prasmė.

Šią prasmę primena ir kita minėtoji sukaktis – Vydūno palaikų perlaidojimo dvidešimtmetis. Trečiuosius metus gyvavusi Vydūno draugija buvo šios akcijos iniciatorė bei aktyvi dalyvė. Tą akciją labiausiai irgi siekta ką tik laisvę atgavusiai tautai priminti sugrįžimo prie vydūniškosios išminties svarbą. O toji svarba nesumažėjusi, gal net šiandien yra padidėjusi. Todėl 1991 m. spalio įvykių bei jo intencijų prisimindamas negaliu nieko naujo sugalvoti, ką dar galėčiau pridėti prie tuomet pasakytos kalbos, tad drįstu kai ką pakartoti dabar: „Nuo mūsų kojų nukrito pančiai, nuo rankų antrankiai, pranyko kitokia prievarta. Mes įgijome galimybę eiti savo keliu, eiti ten, kur norime ir kaip norime. Tik ar pakankamai šviesos tame mūsų kelyje? Tik ar esame tikrai žiną, kur būtent reikia eiti ir koks svarbiausias to ėjimo tikslas? Ar neužmirštame kažko labai svarbaus, galgi net svarbiausio? O ar tas svarbiausias dalykas nėra tai, apie ką byloja dvylika giliausios išminties kupinų [Vydūno] filosofijos traktatų [...]. Ir ar ne dėl to svarbiausio dalyko ir reikia atsiversti tuos traktatus [...]. Ar nereikia pabandyti pasitikslinti mūsų išoriškai lyg ir nebevaržomo ėjimo kryptį ir paieškoti kuo tikslesnių kompasų tai ėjimo kryptį nustaityti? Lietuvai, įgijusiai pirmąją nepriklausomybę, Vydūnas padovanojo dvi įstabias knygas – „Mūsų uždavinį“ ir „Tautos gyvatą“. Jos abi tais laikais buvo geriausias kompasas savo kelio ieškančiai Lietuvai. Tik į tą kompasą pažiūrėta atsainokai. Lietuva ir be to kompasu apgraibomis iš esmės ėjo jo rodoma kryptimi, bet daug kur ir be reikalo klaidžiojo.

Nedarykime panašios klaidos ir mes, antrosios nepriklausomybės kūrėjai ir įtvirtintojai. Paimkime kadaise nuošalėn stumtelėtą kompasą ir leiskime laisvai veikti jo rodyklei [...].

Šiandien mes vykdomė šventųjų relikvijų sugrąžinimo į joms skirtą vietą aktą. Tačiau prieš akis dar ilgas Vydūno sugrįžimo į mūsų protus, širdis, sielas kelias, daug ilgesnis negu kelias nuo Detmoldo iki Rambynų [...]. Tebūnie šis kelias kuo trumpesnis ir greitesnis, o vydūniškoji išmintis tebūnie tikrasis orientyras tame kelyje.“

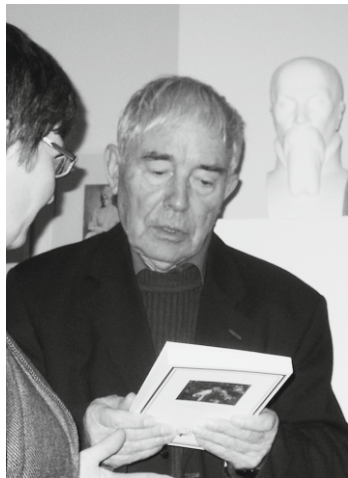

Ar Donelaičio Tolminkiemis taps Kultūrų bičiulystės vieta?

Leonas Stepanauskas,

Vokietijos baltistų susivienijimo valdybos narys, Berlynas

...Štai taip prasidėjo švedų bendradarbiavimas su jiems brangia istorine vieta svetimoms valstybės teritorijoje, su ten gyvenančiais žmonėmis. Gana greitai sumanyta kulklaus paminklo – akmens, aplinką paversti dar ir mažu parku. Jis buvo padidintas, kai praėjusio šimtmečio pradžioje vienas ūkininkas testamentu paliko papildomą žemės sklypą. Žinoma, kad 1904 metais ten nusileido ir nemažas Švedijos jaunmedžių desantas – ažuolėliai, buakai, berželiai. Visa tai Švedijos karaliaus Oskaro II nurodymu vykdė šalies Žemės ūkio ministerija. Ypač daug medžių atkeliavo iš pačios Švedijos širdies, iš miškingos Dalaromos provincijos prie Siljanzės ežero...

Leonas Stepanauskas

Visą šį laikotarpį švedai (įskaitant aukščiausią valdžios lygį) bendradarbiavo su atitinkamomis vokiečių įstaigomis ir kultūros organizacijomis. Tai vystėsi sklandžiai: dar 1837 metų rudenį buvo pašventintas istorinis „švedų akmuo“ su ten iškaltais ženklais. Vėliau virš akmens buvo pastatytas 10 metrų aukščio metalinis baldakimas. Puošnaus stogelio viršų su išgręžtomis žvaigždėmis papuošė karalių Vazų dinastijos herbas. Dar aukščiau – kryžius. Tokio paminklo priekinėje dalyje aukso lapdėmis įrašyta:

Čia 1632 metų lapkričio 6 dieną žuvo karaliaus Gustavas II Adolfas

Nutekėjus dar daugiau laiko, jau 1907 metų lapkričio 6 dieną, iššventinta ir šalia pastatyta karaliaus-karvedžio atminimo koplyčia. Jos bokšte istorinę dieną pasigirsta skambesys varpo, kuris nulydytas Stokholme. Švedų delegacijos, o ir paprasti turistai dalyvauja šiuose renginiuose. Pokario metais tai net buvo galima vadinti tikru Skandinavijos turistų atplūdimu. Juolab vasarą senasis Liutcenas labai gyvas: vyksta įdomūs renginiai, kuriais domisi ir svečiai, ir vietos gyventojai. O tą atminimo dieną plazda dar ir Švedijos vėliavos. Vietovė – bent jau simboliškai – tuomet tikrai galima vadinti švedų „anklavu“ – juk nuo to niekas nenukenčia. Tai net prisidėjo prie seno vokiečių provincijos miestelio suklestėjimo... Ir ekonominio!

O kas gi tie žmonės, kurie nuolat kursto kultūrų suartėjimo ugnį? Iš Švedijos pusės tai daugiausiai jaunimas. Bet esama ir visai netikėtų akcentų. Net savo „atostogų“ kaina, taigi privačiai, Liutcene pasirodo Skandinavijos valstybių galvos. Pavyzdžiui, Liutceną pamėgo šiandieninis Švedijos karalius Karolis XVI Gustavas su karaliene Silvija. Ne vienas liutceniškis spėjo savo fotoaparatu įamžinti karališkosios poros pašnekesius su miesto gyventojais prie jų namų ar gatvėje. Juolab kad vasarą išeiti pasivaikščioti po gėlynuose skęstantį Liutceną – atgaiva. O mu-

ziejuje akivaizdžiai galima pamatyti ir tą tolimą praeitį. Iš tikrųjų „pamatyti“, nes ten... senajame „kovos lauke“ – Trisdešimties metų kare – grumiasi pusšesto tūkstančio(!) mokinių rankomis pagamintų alavo kareivėlių.

* * *

Savaime suprantama, kad žurnalistinei pėdsakiui smalsu, ką apie visa tai galvoja vietiniai žmonės. Viena pažintis daug ką paaiškina. Kalbėjau su ilgamete Liutceno gimnazijos direktore Dietlinde Bahr. Ponia Bahr dabar jau pensininkė, bet ir toliau savo laisvą laiką skiria kraštotyrai. Ji sudarytoja gražiai išleistas knygas *Lützen*. Patyrusi pedagogė sako, kad orientacija į praeities pažinimą, šiuo atveju, dar ir

į Baltijos kaimynų istorinius ir kultūrinius jausmus, praturtina liutceniškis. Net imta mokytis švedų kalbos (mieste esama tokių kursų), domėtis skandinavų literatūra. Draugauja kultūros organizacijos. Išgirdusi apie liutvių rūpestį dėl didžio poeto Kristijono Donelaičio atminimo vietos kaimynų žemėje, pirmiausia sakė, kad tik negestantis poeto tautiečių aktyvumas gali įpūsti liepsną. Jei jau esama muziejaus, tai jis turėtų būti įvairių renginių vieta, patsai nuolat papildomas ir atnaujinamas. Bendradarbiavimas su vietos ir apylinkių žmonėmis – būtinas. Aišku, dažnas pasirodymas suinteresuotos šalies autoritetų (rašytojų, menininkų ir pan.) – labai svarbus dalykas. Ne mažiau svarbu, kad ir valstybės vadovai ten pasirodytų, ir ne taip kaip altoriaus šventieji, o kaip savo kultūrą mylintys paprasti piliečiai. Nuolat! Būtent tokia švedų elgsena laimėjo liutceniškių širdis, - liudija pedagogė-kraštotyryninkė ponja Bahr.

Taip ir norisi pridurti, kad išmonė, fantazija jauniems ir seniems, įsimylėjusiems panašią atminimo vietą, neturi ribų. Ar neįdomu būtų ir į Tolminkiemį – Čistyje prudy pasikviesti daug kur esančių Donelaičio gatvių žmones, jų atstovus?! Jokių būdu nepamirštant Donelaičio gatvės ar „pereulko“, esančio Rusijos sostinėje Maskvoje. Beje, visai netoli ten esama ir latvių poeto Janio Rainio gatvelės. Juk tai... giminiga. O ar liutvių būrų poeto vertėjai į rusų kalbą nenorėtų atvažiuoti skaityti savo vertimų, esė bei kitų rašinių? Būtų labai svarbus ir Kristijono Donelaičio vardą turinčių gimnazijų mokytojų bei mokinių aktyvumas, jų draugystė su Kaliningrado srities mokyklomis. Užsklandoje būtina išarti ir svarbią tiesą: su rusų kultūra – ir bendradarbiavimo srityje – mes, lietuviai, nuo seno turime daug gerų pavyzdžių...

Šitaip išibėgėjus net pamirštas išieities taškas. Liutceniškė Dietlinde Bahr kalbėdama dar pridūrė, kad viskam įgyvendinti

Apdovanotas Borisas Bartfeldas

Įvertintas Kaliningrado srities rašytojų sąjungos pirmininkas **Borisas Bartfeldas** už pastangas, padėjusias užkirsti Rusijos Stačiatikių Bažnyčios siekius perimti Kristijono Donelaičio muziejų Tolminkiemyje, bei kultūrinių ryšių su Lietuva skatinimą – rašytojui įteiktas Lietuvos užsienio reikalų ministerijos apdovanojimas „Lietuvos diplomatinės žvaigždės“.

Poetas Borisas Bartfeldas pagerbtas š.m. spalio pabaigoje K. Donelaičio sodo atšventinimo šventės metu. Renginyje dalyvavo LR kultūros viceministras Deividas Staponkus, LR generalinis konsulas Kaliningrade Vaclavas Stankevičius, mūsų didžio poeto memorialo Tolminkiemyje autorius dr. Napalys Kitkauskas, Lietuvos rašytojų sąjungos ir srities administracijos atstovai.

Tame pačiame renginyje Kaliningrado *Pen* centro vadovas Viačeslavas Karpenka šventės dalyviams pristatė naują K. Donelaičio poemos „Metai“ vertimą į rusų kalbą, kurį parėngė klaipėdiškas poetas ir ver-

tėjas Sergejus Isajevas. Šventę pagyveno Kaliningrado srities Sergiejaus Rachmaninovo muzikos kolegijos studentai, atlikę K. Donelaičių laikų muzikos kūrinus.

Tolminkiemyje prabyla Donelaičio žemės dvasia

Gegužės paskutinį šeštadienį, seniai tapusį tradicinės tautos šventės Tolminkiemyje diena, šiais metais vyko kartu su panevėžiečiais ir joniškėčiais jau 26-tą kartą. Sėkmingai atvažiavę ir kupini ryžto iškart ėmėmės darbų: nušienavome nemažus plotus žolynų (turėjome net tris dalgius!), atsivežtais įrankiais sodinome daugiametes gėles – nejučia nušvito kapeliai, bažnytėlės aplinka. Nesitikičiau, kad tiek daug nuveiksime.

Po tautos Kristijono Donelaičio bažnytėlėje klausėmės poezijos, kurią skaitė atvažiavę poetai, „Poezijos pavasario“ dalyviai: Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininkas Antanas Jonynas, Evaldas Ignatavičius, Kornelijus Platelis, Renata Šerelytė, Aldona Ruškaitė bei aktorė Gražina Urbonaitė.

Koncertą-ataskaitą, ko per metus išmoko, paruošė Karaliaučiaus ir įvairių krašto vietovių liutvių vaikai – tai buvo ir juos lavinusių mokytojų triūso, ruošiant mokslei-

vius ir gaivinant liutvybę, vertinimas.

Baigiantis šventei padėjome gėlių ant Poeto kapo ir papuošėme altorių. Tai buvo dvasinio pakilimo valandos, nes šnekėta apie savąją kalbą, laisvę, Tėvyne, skaitytos eilės Kristijonui Donelaičiui.

Tilžėje atsiveikiname su Mažąja Lietuva, „kur senojoje prūsų žemėje gamta atsikariauja hektarą po hektaro, naikindama civilizacijos pėdsakus ir kolonistų paliktus ženklus... Kas gali pasakyti, kur veda globalūs vieškeliai? Gal apsukę ratą jie vėl mus atves prie gimtosios upės“, – mąstė talkoje dalyvavęs profesorius Vytenis Rimkus. O laikraščio „Šiaulių kraštas“ redaktorius rašė: „Pasilenkęs prie Tolminkiemio žemės grumsto, žolės kuokšto supranti, kiek daug čia Lietuvos“.

*Izolina Natalija Lingienė,
K. Donelaičio draugijos
Šiaulių skyriaus pirmininkė*

Karaliaučiaus krašto liutvių bendruomenės konferencija

Kasmet viešojoje įstaigoje „Karaliaučiaus liutvių bendruomenė“ (pirmininkas Sigitas Šamborskis), padedant rėmėjams, vis kitame Lietuvos kampelyje sukviečia Karaliaučiaus krašte dirbančius liutvių kalbos ir etnokultūros mokytojus, liutviškų ansamblių vadovus ir draugijų pirmininkus į konferenciją. Šiuometinė, skirta Abelio Vilio į prūsų kalbą išverstą **Katekizmo** 450 metų sukakčiai, vyko Druskininkuose, Liškiavoje bei Punske.

Pirmą konferencijos dieną apie prūsų kalbą ir prūsų lemtį išklausti prof. habil. dr. Bonifaco Stundžio bei istoriko dr. Algirdo Matulevičiaus pranešimai, o vakare klausytasi druskininkiečių bei Karaliaučiaus krašto liutvių koncerto „Dainuojanti Donelaičio žemė“. Rytojaus dieną, sekmadienį, melstasi Liškiavos Šv. Trejybės bažnyčioje, dalyvauta seminare „Lituanistinis švietimas ir papročiai“.

Šiais metais Mokytojų asociacija, tęsianti krašto lituanistinio švietimo tradicijas, jungia 29 liutvių kalbos ir etninės kultūros mokytojus, kurie moko dvidešimtyje srities bendrojo lavinimo įstaigų bei vadovauja šešioms liutvių ansambliams, pasakojo Asociacijos pirmininkas A. Bartnikas. Deja, ne

vienas vietinis mokytojas neturi lituanistinio išsilavinimo, todėl pernai į srities mokyklą iš Lietuvos važinėjo 11 mokytojų, šiemet tik 6. Kol kas tik kalbama, kad Kaliningrado I. Kanto universitete ketinama atkurti buvusio Lietuviško seminaro tradicijas. A. Bartnikas pasidžiaugė, kad pagaliau Asociacijos iniciatyva paruošta pavyzdinė liutvių kalbos ir etninės kultūros fakultatyvų integruota programa Kaliningrado srities mokytojų sąjungoms.

Konferencijoje nutarta kreiptis į Lietuvos Respublikos Seimą ir Vyriausybę dėl bevizio režimo tarp Rusijos Kaliningrado srities ir Lietuvos bei priimtas kreipimasis dėl socialinių garantijų srityje dirbantiems mokytojams.

Trečią konferencijos dieną ekskursuota ir pramogauta Punske.

Konferencijos dalyviai pageidavo susitikti su LR užsienio reikalų ministerijos atstovais ir Seimo nariais, kurie svečiavosi Punske, bet minėtuose renginiuose neapsilankė.

*Emilija Algudė Bukontienė,
Kraupiško (Uljanovo)
vidurinės mokyklos liutvių kalbos ir
etninės kultūros mokytoja*

reikalinga nemaža laiko atkarpa. Ji pacitavo vokiečių filosofo Frydricho Nyčės (Nietzsche), beje, gimusio, o ir savo amžino poilsio vietą radusio kaimelyje visai šalia Liut-

ceno (kaimo pavadinimas: Röcken), žodžius. Mąstytojo patarimas skamba taip:

Jei nori pagimdyti žaibą, turi ilgai papūti debesius

Aštuonioliktoji vydūniečių stovykla Bitėnuose

Šiemet į rugpjūčio 1-6 dienomis vykusią 18-ąją vydūniečių stovyklą Bitėnuose suvažiavo būrys draugijos narių iš Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Panevėžio ir Klaipėdos, dalyvavo svečių iš Latvijos. Stovykla išsiskyrė iš Vokietijos pervežtų Vydūno palaikų iškilmingo perlaidojimo 20-mečio paminėjimu bei Vydūno draugijos suvažiavimu.

Palaikų grąžinimo sukakties šventėje drauge su vydūniečiais dalyvavo vietiniai gyventojai, o dainomis ir eilėmis ją praturtino iš Suvalkijos krašto atvykę mokytojai – Vilija Žalienė su bendraminčiais. Tai diena įamžinti vydūniečio Stasio Urbono iniciatyva pasodintas ažuoliukas. Draugijos pirmininkas Vacys Bagdonavičius priminė prieš 20 metų savo kalbą, pasakytą kapinaitėse. Buvo perskaitytos kitos anuomet perlaidojimo iškilmėse sakytos kalbos. Šilutiškis Saulius Sodonis pasidalijo prisiminimais apie tai, kaip buvo ruošiamasi perlaidojimo iškilmėms ir kaip jos vyko.

Stovykloje kaip ir pernai sveičiavosi draugijos Garbės narė, Vydū-

no krikšdaduktė, 99-rių metų Gražbylė Venclauskaitė, ją į stovyklą atlydėjo šiauliečio menotyrininko prof. V. Rimkaus šeima. Svečiai iš Latvijos – Rericho draugijos nariai Ingrida Raudsepa ir Alvil Hartmanis – papasakojo apie Vydūno kūrybos sąsajas su latvių literatūros klasikų Janio Rainio ir Aspazijos kūryba. Vydūnietė menininkė Danutė Jazgevičiūtė pristatė nuostabaus grožio keramikos darbus. Karštomis diskusijomis pasižymėjo šiauliečio Antano Stungurio surengtas seminaras, skirtas vydūniškosios išminties aktualumui mūsų dienomis.

Be to, dalyvavome M. Jankaus 133-tojo gimtadienio renginiuose. Šventę pagerbė jo vaikaitė Eva Jankutė-Gerola, šiemet apdovanojta „Už nuopelnus Lietuvai“ Riterio kryžiumi. Lankėmės jaunųjų dailininkų plenero darbų parodoje. Susitikome su dailininkais Sigute Ach, Audrone ir Algimantu Vorevičiais, Gintaru Kraujaliu, atvykusiais atnaujinti nuo gamtos išdaigų nukentėjusių lauke ekspozicijų savo kūrinių.

Rambyno parko kultūrologė Giedrė Skipitienė parūpino darbo priemonių ir stovyklautojai aptvarkė Bitėnų-Šilėnų kapinaites. Vydū-

no idėjų puoselėtojai, kino ir foto dokumentalistai reričiai Diana ir Gintaras Stunguriai iš Šiaulių kaip ir ankstesniais metais išsamiai fiksavo stovyklos gyvenimą.

Paskutinę stovyklavimo dieną vyko Draugijos suvažiavimas. Iš klausius Draugijos pirmininko pateiktą išsamią veiklos ataskaitą, diskusijose aptarus nuveiktus darbus bei ateities veiklos gaires, įvyko Draugijos Tarybos ir pirmininko rinkimai. Ilgametis Draugijos pirmininkas Vacys Bagdonavičius paprašė jo į šį postą neberinkti, nes nori pabaigti rašyti Vydūnui skirtą knygą. Vydūno draugijos pirmininke išrinkta Rima Palijanskaitė, pavaduotojais – kaunietis medicinas Tomas Stanikas ir vilnietis Algimantas Jucevičius. Į tarybą išrinkti: Sigutė Augutienė, Vacys Bagdonavičius, Audrius Daukša, Stasys Dragūnas, Algimantas Jucevičius, Rima Palijanskaitė, Tomas Stanikas, Juozas Šidiškis, Vilija Žalienė. Vacys Bagdonavičius vienbalsiai išrinktas Draugijos Garbės pirmininku. Garbės nariais išrinkti: prof. Domas Kaunas, dr. Aušra Martišiūtė, Aldona Ruseckaitė, Jonas Trinkūnas, Dalia Užpelkienė, Aleksandras Žarskus, doc. Vincentas Žemaitis.

Liko tik šviesūs prisiminimai...

Karalienė Luizė

Prūsijos karaliaus (1797-1840) Fridricho Vilhelmo III laikai dabar lietuviams tikriausiai atrodo kaip aukso amžius. Nors krašte jau gyveno nemažai kolonistų, miestuose dominavo vokiečiai, o ir valdžia buvo jų rankose, tačiau lietuvių kalba dar nebuvo išstumta iš viešojo gyvenimo – ją melstasi bažnyčiose, jos mokyta mokyklose. Lietuvininkai, būdami ištikimi pavaldiniai, pelnė karaliaus ir jo žmonos Luizės prielankumą. Kaip to prielankumo ženklą galėtume vertinti karalienės Luizės iniciatyvą už jos lėšas 1811 metais Kumečių bažnytkaimyje (netoli Įsruties) įsteigti Mokytojų seminariją, skirtą ruošti lietuvių kalbos mokytojus Mažosios Lietuvos mokykloms. Tad šiemet minime jos įkūrimo 200 metų sukaktį.

Į Mokytojų seminariją priimdavo daugiausia neturtingų lietuvininkų vaikus ir našlaičius (bent iki 1818 m.), kurie gyvendavo valstybės išlaikomame internate. Šią seminariją baigė būrys vėliau išgar-

m.) ir Valteris Tomušaitis (1898-1904 m.).

Lietuviai iš dėkingumo karalienės Luizės garbei savuosius Kumečius pavadino *Karaliene*, kuriuos net vokiečiai ėmė taip vadinti – *Karalene*. Malonaus būdo Luizė mokėjo su visais bendrauti, buvo paprastų žmonių užtarėja, tad ilgainiui tapo legendine asmenybe. Mažosios Lietuvos lietuvininkai klaidėdama Luizė susižavėjo ir ją pamilo per karą su Prancūzija, kai pasitraukęs iš Prūsijos karalius su šeima savo rezidenciją 1807-1808 m. buvo įsikūręs Klaipėdoje. Pasakojama, jog karališkoji šeima rūpinosi miesto tvarkymu ir vargšais.

Luizės prisiminimas puoselėjamas ir dabartinėje Klaipėdoje – ne vienas lietuvininkas širdyje net šiandien jaučia palankumą jai, jei ne daugiau, miesto istorikai ir literatai tą Klaipėdos laikotarpį piešia šiltomis spalvomis. Kilnu!

Karalienės Luizės kultas gyvas ir šiandieninėje Vokietijoje, Ber-

Karalienės mokytojų seminarija

sėjusių Mažosios Lietuvos lietuvių raštijos ir spaudos darbuotojų. Tai Fridrichas Bajoraitis, Adomas Einaras, Albertas Fiulhazė, Johanas Ferdinandas Kelkis, Kristupas Kropaitis, Vilhelmas Kučius, Jurgis Meškaitis, Endrikis Radžiūnas, Robertas Rudaitis, Mikelis Šapalas – visų neišvardysi. Net seminarijos rektorais yra dirbę lietuvininkai J.Romeikis (1891-1898

lyne. Tai ypač akivaizdu apsilankius karališkųjų Šarlotenburgo rūmų, kuriuose gyveno karalius su žmona Luize, aplinkoje.

* * *

Per karą Karalienės mokytojų seminarijos neliko. Bažnytkaimis, 1938 m. pervardytas į *Luisenburką*, o šiandien rusų vadinamas *Zelenyj Bor*, visai sunykęs.

S.L.

Vydūniečiai. Bitėnai, 2011 m.

Trumpai

▲ Jau antrus metus vykdomas projektas „Skulptoriai skaito Donelaičių“. „Skulptūros kalba – plastinė. Visai kitaip ji prisotinama idėjų, visai kita jos raiška“, – pasakojo projekto vadovė skulptorė prof. D.Matulaitė. Metams baigiantis naujieji mažosios plastikos kūriniai eksponuojami Vilniuje, Šv. Jono gatvės galerijoje.

▲ Karaliaučiaus krašto lietuvių vaikų švietimo reikalai prasti, – internetiniam laikraščiui „Alfa“ apgailėstavo VŠĮ „Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės“ direktorius S. Šamborskis. Mokytojų atlyginimai, kuriuos moka Lietuva, labai maži, o švietėjiški projektai menkai finansuojami. Be to, iš Lietuvos į sritį atvykstantiems mokytojams delsiama išduoti vizas ar anuliuojamos dar

galiojančios. Skaudžiausia, kad šiandien srityje negali dirbti mūsų aktyviausi mokytojai. Juos persekioja FSB (KGB įpėdinė – DŽ). *Personomis non grata* jau tampa ir pedagogai: 20 metų Stalupėnų kraštui paaukojęs mokytojas Arūnas Urbaitis bei Ragainės lietuviškų klasių mokytojas Jonas Glinskis, ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ kavaličius, kalbėjo S.Šamborskis.

**DONELAIČIO
ŽEMĖ**

Steigėjas ir leidėjas:
Kristijono Donelaičio draugija
Redaktorius: **Stėponas Lukoševičius**
Spaudai parengė **Janina Čepulytė**

Pasirašyti straipsniai nebūtinai sutampa su redakcijos nuomone
SL 1537. 2011 m. spalio, lapkritis, gruodis Nr.2 (204) 1 leid. apsk. lankas.
Tiražas 1000 egz.

Laikraščio leidimą remia UAB **sintagma**

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
REMIMO
FONDAS

"Donelaičio žemės" konsultantai: **dr. V.Bagdonavičius, prof. J.Girdzijauskas, V.Gocentas, prof. D.Kaunas, dr. N.Kitkauskas, dr. A.Matulevičius, J.Matulevičius, dr. S.Pocytė, V.Šilas**

Adresas laiškam: Barboros Radvilaitės g. 7/2, LT-01124 Vilnius, Lietuva. Telefonai: 244 83 63; 212 00 26

Spausdino AB "Spauda", Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius. Tel.: 243 11 22